

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Vestagder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Bygland og Konsmo.

Emne: Rordkitt til kverdags-

Bygdelag:

Oppskr. av: Rachel Thomassen

Gard:

(adresse): p. l. Konsmo.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Teiga røynsle

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Det v. svært sjeldan at nokon lagar andre stader enn i eldhus og kjøken. Om røymaren held alle som ber byggstius seg der, men om vindruv både kokar og et folk mykje i kjøkenet. I alle høve der dei v. f. i huslyden og kjøkenet v. vore og romle.

1. Det var vanleg at alle sat ved same bord, utan når det var grønt. Då sat husefar ein stas og skrapa gryta. Ho var kala av all røgken så han sat mest berre ved ovnen og hadde gryta ståande på eit kjevt belok, som lag på ein krakk, eller ein brestal.

2. Det v. enda vanleg skikk at alle sit ved bordet, og nå høyrer det nok til eit øsyn at nokon, skrapa gryta for mest alle har elektriske kvefgr og blande kasseroller.

3-4 Både leuarar og husfolk sit med same bord og for same meal

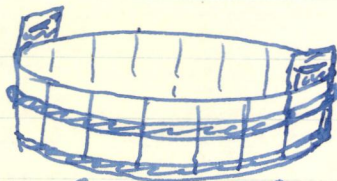
5. Familien et mykje på kjøkenet, lessom det v. voret nok. Telles et dei inne i stova eller i kammerset.

- 6. Alle et på samme stad til vauleg.
- 7. Det var vauleg at mor og far hadde sine faste plassar. Far opppe i enden av bordet, og mor ved døra. Borna sat kor dei helst ville, men det var vauleg at minste barnet sat allmeist mor.
- 8. Eg hugsar aldri at nokon laust stå ved bordet og aldri ha eg båret at det har vore skilt i våre leygde.
- 9. Høgsalet & vauleg trekt enda, men mein på skönt ein på alvor. Det meinst då den en den av bordet som & leegst på døra.
- 10. Ten moderne innrettel stue?
 - Nei det & iblye greit å finne kjøpabe plass der. Men eg blir ikkje det lengre & så riage med den slaf. Det & mein og mein vohle til at far og mor har sine plassar når det & gjeste og. Du framman det vert så sessa etterom det høvet
- 11. Å vasba hendene for ein åt var vauleg alltid på landet. Det kom av at arbeidet var slik at det hongt. Å sita med ball eller tve på ved bordet var ei skam. Alle tok av seg på bordet for dei gjebb til bade
- 12. Eg hūpar vel då alle åt graut av samme jat, enda i verbokap gravøl og bylltup. Du fjell ris. graut i store jat med smørøya opkavel og sild på. Dei stod i

7950

rekke og rod på bordet, og skienne
låg, ei til kvar laug eller bordet.
Skienne var av be og horn del fyrste
og minnest og koppene var små
drøia beballar. Litt seinare kom
del blanke skienne, haudeleu og
skienne bykopper.

Sinnu tidv sette dei ei heil (kalla
eller mjølke bytke "Fløkebytte"
kalla dei det når fløken var
på. Vå åt dei fløse av same
faket eller "kalla" kalla var
laga av smale sine slavar og
hadde hejurs rundt Trebotene
var rundt og laga av fløke be-
shykke som var sett saman
med be naglar. (Du sag ut
som heju!)

Seinare då del kom skienne byballar
åtte dei mjølke til seg, kvar
sin kopp, og når del var kald grøut
brøka dei å ha grøut i skienne og
drupe han med i sine mjølke
for dei åt han. Det var serleg
når dei tok grøut på same
faket at dei gjorde slik. Seinare
brøka dei å ha grøuten oppi
ballen og slå over sin, søt
eller vom mjølk "søamjølke"
som dei kalla det. - Feg bødde
x på som et kald grøut nå, og
del skulle vera rart om ein
kunne finne nokon som et med
brøken og av be kopp. Kauske ein

gamal peparsæw som kær aendleg
 og laugt frá folk. Alle drukk av
 hoppelle glas ná. Det & leuge
 aian folk fekk slenthykoppas
 til koffi, men líkennel bréba
 dú gameli sine gode nenn til
 hoppauv sa leuge du vade; men
 ná & dr ingen att.

13. Det var kjeldan hei rekkte gryta
 på bordet; men skúke þanna
 kanna ein þinna på bordet þer
 lag idag. Þybbe hia kaddedi
 ein hekkte (rúnd) tinnu, men sian
 fekk di ring av þu sennu. Þesse
 va sa yndis laga, þadit va byggd
 svedann som þyrst þann på á
 laga di þy þeigsa ein som
 sag slik til

Av vonu mat va det helst kyösuppe
 dugannu laga. Þa sette di þann
 suppa i store fat nudt på bordet
 og sa aendle gæstene til seg sjölv
 kyölet va på eit fat for seg. När
 det ikkje var suppa, men til dönn
 skikk flesk eller kær, bréba di
 ofte kær ^{flott} bröd molar á leggja matu
 på. Kom det þannuand laut di
 þinna þann ein þin balerk eller
 seinar ein slenthy balerk.

Du brúkke flabböd til alle slags
 midags mat. Di þrykke jordeple
 flatt på ein mole, la sa flesk,
 kjöt eller fisk på, og sa flabböd
 oppa til slutt. Þittu var rekkte
 god mat. Mænge bréba þadit
 by smök i tekkene til morgunmat

du kalla det å "gjøra beite"

15. Eg høyrer ikkje at nokon som høyrer segda hit, og ikkje har lost i legen byr seg om koksens subbetane vel brukt. Det er allefall godt.

16. Nå er det få som drikk koffi av skåla. Det er bare dei "eld gamle". Det er ikkje fint.

17. Kaffelev var like bruka for hundre år sidan. Det var krivene og fjingraue som laust greida opp med fiskebein, hjøl og slibe ting. - Det var ofte dei bode fram tallekrivene. Men suedane laga gode kvasse bordkrivene som var bruka både av kvinne og menn.

19. Dei fleste hadde si eiga beske. Nogle var fint utbroka og sett bebbava på. Men andre var utan nokoslag stas. Skieme var i gamal tid ikkje vaska. Dei stikka ho vel og sette ho inn i ei veggespronga eller la ho i ei leordskuffe, men så huse eg hingsar var skieme vaska både godt og vel i einn løy.

20. Det var skolest for hundre år sidan skiffet at det var vane med å stå på kvar sin talst eller balle.

21. Bordet var bene bruka til høgtid. Truelleis bruka dei til av lin eller for bene til søndags og til høgtid eller gjestebod

22. Þá borða var kvíle varð þú skúra með
fju sand. Taktu at þú fella meala
leoni þar þú fleste brúka á þa
vohsdúk þá. Sínu let þú leggja
skótt þá borð. Allvíst nær þú
et þá hjáheuet verð þetta brúkt.

23. Þú vakarne þorsgrúte seg sjöls, men
leona fella kvar síu del til vauleg.

24. Þetta var leone nær þetta var nokk
ekstra þá borðet at húsneor
þetta eit til kvar þetta þetta skúlla
þa til eks. klínt lefse, þannetake

o. l.

25. Hvers þetta var nokon skilnað,
skúlla þú som skítt kardaste
og þungde mest mat þa ein
þórnun.

26. Þetta er manne þann, lyf þú
som regel þara seg þil á klara
seg sjöls þidleg. Þelles er þetta og
skilnað þá þann som er þidleg
útvíbla og þú som er seime,
men eg þukja þuomsuðleu
þann þetta þil 4-5 ár þá þú
þann klara seg sjöls með sking.
Þenn þetta er nok seimare b-d. i
6-7 ársaldren þú greis á þorsgrúte
seg sjöls tilan á bóla þá þukku.
Þetta er mor som þil vauleg greis
með barna; men þetta þú sjölvragt
skade þu ildre þyðhinn elli þar
þek þú del av þetta skúlla.

27. Í gamal tíð fór ca 60-65 ár
sian varð þetta nylja brúkt á byggja
flabbrið þil þanna.

28. Þetta er vauleg í þú fleste þeimur

ä meska heudene og lee Guð velsigne
matene. Summe les ei skutt bord
ken i kor. Andre let kona lesa eller
suv, og summe skade syng dei eit
leordess. Der det ikkje & kan i tuset
les dei mest skille med læggs
kouvud. Både före og etter mesken
brækar dei det slik.

29. Det var stor skilnad på delleföre
i dei yngre heimar. Summe skade,
der far i tuset var svot streng,
mätte kona sita skille og
heve kvikra, når det var nok
du ville be um. Andre hadde
minde respekt med seg og let kona
på det meir heimleg ved bordet.
Nå & det blitt slik at det &
kona som dominer både ved
bordet og ellers i tuset diverse.

30. Det var sjölosagt endå vere ä
le um ä tala lægt, så det
kunne resultere i at den som
lo vart sett utaufor döra, eller
i skambroken.

31. Ja ä syngje ved bordet mätte
nok vera ses gale for ordlobet:
"Kvamen visste ikkje kjerringa var
gal för ho tok til ä syngja ved
bordet." - har eg lægt sian
og var lika.

32. Det var ikkje så nøie med det.
Var det i omelien, tok dei det ikkje
så høglid sauet med bordskilken
i det heile.

- 33. Det var ikkje vanleg i gamal tid å sakka for mealen i heimen; men nå & det mykje brukt, og mest alle lære barna til å sakka for mealen både heime og borte.
- 34. - Du sa fyrst god dag, og så enten velkommen eller signa måltid.
- 35. Det kom au på om han var langfarande, eller næraste nabo. Var det ein framand måtte han alltid ha mat, og det var godt vanleg at gæstfolk og vort boden kaffi eller anna når dei sat ved bordet.
- 36. Det var det same når den framande kom, mot måtte han ha.
- 37. Du saun så fram det beste dei åtte. Hadde dei det heller "turrant" som dei sa, kom dei med ein heil masse orsakingar for at dei ikkje hadde det som dei ville. Fødde det så at dei hadde nokk ses godt; nøgde dei på gjesten, ja somme var framme og la til han mat på bålet eller asjet. Var dei av verste slaget tok dei gjesten i armen, ruske han og sa: Nå skal du eta, det & så mykje du veit det?
 - Nå & dette avlagt. Gjesten får eta som han vil for det neste. Det fins endå gamle som ikkje hann heilt koma bort på denne stikkhen.

38. Mange stode stod koffieljelen på mest jævnt. Så var koffien brød-
skik og fuld av gift som kvikba
opp. Så var galt at dette er
dårlig stoff, så nå koker de fleste
ny koffi kvardag.

39. Er det eit pent kjøben så &
det skal være at ein ikkje alfor
fjer gjest sit med familien på
kjøbenet. Er det kimol leasman-
nen, presten eller ein annan
embudsman lyt han inn i
sova, og då lyt hus far sita
uten ved bordet eller på ein
stol borte ved døra og halda
han med prat.

40. Du fleste har lagf skikken av.

41. Så sant det & råd bør ikkje
ein gjest bli åleine inne når
han er. Helst bør mor vera til
stades når det & ei kvinne, og
far når det & ein mann.

Rachel Thomassen